

Удосконалення управління ліквідністю банку

УДК 336.748.1:339.747

Салій Н.В.

Магістр 2 курсу

фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті розглянуто основні напрями удосконалення управління ліквідністю банку, надано практичні рекомендації щодо підвищення його ліквідності та платоспроможності. На прикладі АТ "ОТП Банк" побудовано інтегральний показник для оцінки рівня ліквідності, проаналізовано динаміку цього показника та обґрунтовано пріоритети банку при формуванні політики управління ліквідністю.

Ключові слова: банк, ліквідність, платоспроможність, ризики, рентабельність, інтегральний показник, коефіцієнт варіації.

Аннотация. В статье рассмотрены основные направления совершенствования управления ликвидностью банка, даны практические рекомендации по повышению его ликвидности и платежеспособности. На примере АО "ОТП Банк" построен интегральный показатель для оценки уровня ликвидности, проанализирована динамика этого показателя и обоснованы приоритеты банка при формировании политики управления ликвидностью.

Ключевые слова: банк, ликвидность, платежеспособность, риски, рентабельность, интегральный показатель, коэффициент вариации.

Annotation. In the article the basic directions of improvement of bank's liquidity management are considered, the practical recommendations to improve its liquidity and solvency are given. On the example of PJSC "OTP Bank" the integral indicator for estimation of the level of liquidity is built, the dynamics of this index is analyzed and bank's priorities at forming of politic of liquidity management are grounded.

Key words: bank liquidity, solvency, risk, return, integral index, coefficient of variation.

Діяльність банків заснована на довірі, тому, щоб її виправдати, банківська система має бути стабільною та надійною. А одними з головних показників стабільності та надійності банку є його ліквідність, тобто здатність розраховуватися за власними зобов'язаннями. Удосконалення управління ліквідністю банку. Тому удосконалення управління ліквідністю банку є важливим науково-практичним завданням, що підтверджує актуальність досліджуваної проблеми.

Питання управління ліквідністю банків розглядалися у працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, таких як Р. В. Фірман [1], К. М. Раєвський [2], В. Плюта [3] та інших. В їхніх працях висвітлені окремі підходи до управління ліквідністю банків, аналізувалися показники ліквідності, підходи до управління банківською ліквідністю. Проте проблеми оцінювання та управління ліквідністю банків як з теоретичного, так і з практичного погляду потребують подальших досліджень особливо з урахуванням останніх змін в країні.

Метою статті є здійснення комплексної оцінки ліквідності банку і обґрунтування практичних рекомендацій до управління нею.

Ліквідність банку – це можливість і здатність банку виконувати свої зобов'язання перед клієнтами і різними контрагентами в аналізованих періодах. Ліквідність балансу банку як ступінь покриття зобов'язань активами і ліквідність самих активів забезпечується дотриманням насамперед обов'язкових економічних нормативів Національного банку України [4]. Вихідні дані та основні коефіцієнти ліквідності балансу банку на прикладі АТ "ОТП Банк" наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Вихідні дані та основні коефіцієнти ліквідності балансу банку

Показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	Темп росту 2012/2013 рр., %	Темп росту 2013/2014 рр., %
1	2	3	4	5	6
Коррахунки в банках, тис. грн.	104053,8	138378,8	1643523,0	0,33	10,88
Готівка в касі банку, тис. грн.	2574552,6	2095262,94	1566925,0	-0,19	-0,25

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6
Зобов'язання в депозитах усіх видів, тис. грн.	9006992,2	10019481,7	9006992,2	0,11	-0,10
Активи загальні, тис. грн.	20314985,5	18722347,9	21505503,9	-0,08	0,15
Зобов'язання (залучені і позичені кошти) усіх видів, тис. грн.	14809400,0	13297359,9	16029162,9	-0,10	0,21
Активи в майні, тис. грн.	470889,74	436387,93	364325,31	-0,07	-0,17
Видані кредити, тис. грн.	14644015,5	14123829,0	16017575,7	-0,04	0,13
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	0,30	0,22	0,36	-0,25	0,60
Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань банку	1,37	1,41	1,34	0,03	-0,05
Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів	1,63	1,41	1,78	-0,13	0,26

Як видно з табл. 1, за аналізований період АТ "ОТП Банк" забезпечував високий фактичний рівень коефіцієнтів миттєвої ліквідності (відповідно 30% на 01.01.2013 р., 22% на 01.01.2014 р. та 36% на 1 січня 2015 р., за норми НБУ не менше 20%) і загальної ліквідності (відповідно 137%, 141% та 134% за норми не менше 100%), це забезпечувало спроможність банку погашати будь-які зобов'язання і борги перед клієнтами [5].

Доповнюючим показником ресурсної ліквідності є коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів. Як видно із табл. 1, цей показник зріс з 141% на 01.01.2014 р. до 178% на 01.01.2015 р. Це означає, що ризик ліквідного погашення основного

обсягу зобов'язань перед клієнтами банку має зростаючу тенденцію. Отже, видані кредити забезпечені переважачим обсягом залучених депозитів і банкові не загрожує незбалансована ліквідність. Банк проводить активну кредитну політику, яка є ефективною.

Проведений аналіз більшості теоретичних та практичних рекомендацій щодо оцінки ефективності управління ліквідністю свідчить про доцільність побудови інтегрального показника, рівень зміни якого дає змогу вимірювати відмінність показника ліквідності певних агрегатів балансу від бази порівняння за групою показників у цілому. Значні системні відхилення значень показників оцінки ліквідності банку від еталонних (часто нормативних) свідчать про низьку ефективність управління ліквідністю, на що вказує низький рівень інтегрального показника [1].

Побудова таксономічного показника дозволить вирішити задачі: звуження простору ознак; формування єдиного показника для сукупності. Недоліками методу є наступні: він не відображає специфіку факторів; фактори об'єднуються з рівноцінними вагами.

Сучасні економіко-математичні методи дають змогу застосовувати різноманітні обчислювальні алгоритми побудови інтегрального показника. Автором пропонується розраховувати показник рівня ліквідності банку за методологією, розробленою вченим математиком В. М. Плютою [2].

Так, при побудові інтегрального показника стандартизовано дані за формулою:

$$x' = \frac{x_i - x_{cp}}{\sigma} \quad (1)$$

де σ – стандартне відхилення;

x_{cp} – середнє значення показника.

На наступному етапі визначено інформаційну цінність показників, використаних для побудови інтегрального показника. Для цього розраховано коефіцієнт варіації за формулою:

$$v = \frac{\sigma \times 100}{x_{cp}} \quad (2)$$

Якщо показник <10%, фактор слабо змінюється і не має інформаційної цінності, його варто виключити.

На наступному етапі обрано фактори стимулятори та дестимулятори. Стимулятори – фактори, збільшення яких є позитивним процесом. Дестимулятори – фактори, збільшення яких є негативним процесом.

Визначення стимуляторів та дестимуляторів дозволило побудувати точку еталона:

$$C_{i0} = \sqrt{\sum (x' - C_{0j})^2} \quad (3)$$

де C_{0ji} – координати точки еталону.

Інтегральний показник розраховано за формулою:

$$I_i = 1 - \frac{C_{i0}}{C_0} ; \quad (4)$$

$$C_0 = C_{i0} + 3\sigma . \quad (5)$$

Чим ближче модифікований інтегральний показник до 1, тим краще.

Динаміку інтегрального показника рівня ліквідності АТ "ОТП Банк" у динаміці за п'ять років наведено на рис. 1.

Як видно з рис. 1, банк проводить ефективну політику управління ліквідністю та ризиком ліквідності, але є певні недоліки, котрі впливають на значення розрахованого показника. Динаміка інтегрального таксономічного показника точно відображає стан рівня ліквідності ПАТ "ОТП Банк". Даний показник також залежить й від політичної, соціальної та економічної ситуації в країні. Так, за 2012 р. інтегральний показник мав значний розрив з 0,24 до 0,73. Це свідчить про вдосконалення системи управління.

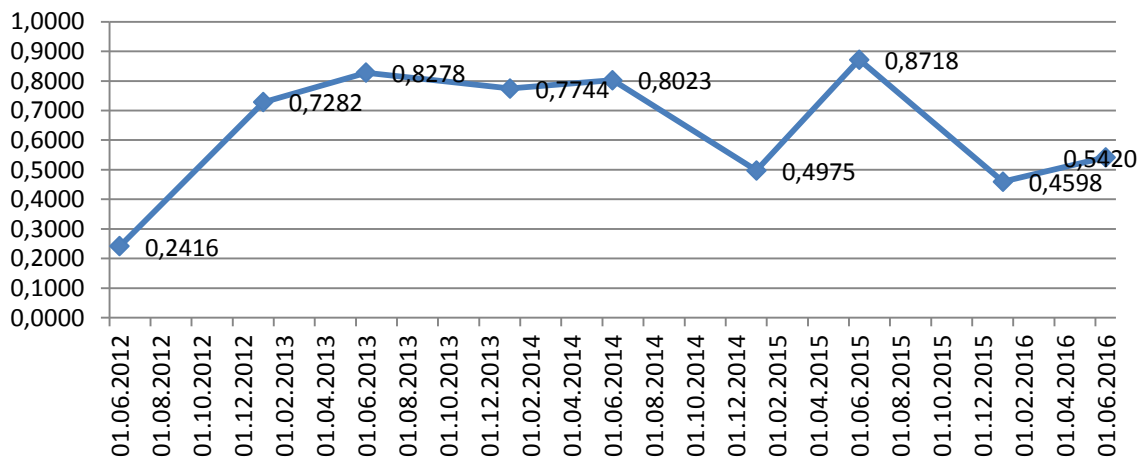

Рис. 1. Динаміка інтегрального показника рівня ліквідності АТ "ОТП Банк"

2012 р. був найбільш стабільним, проте події 2014 року вплинули також і на банківську систему, зокрема, на її ліквідність. Значні перепади показника у наступних роках викликані такими подіями: необґрунтованим, на думку споживачів, подорожанням послуг, знеціненням національної валюти, банкрутством та збіднінням населення, постійними змінами в законодавстві.

Отже, інтегральний показник дозволив оцінити рівень ліквідності АТ "ОТП Банк" порівняно з її еталонним значенням. Також є можливість порівняльного аналізу за рівнем ліквідності інших банків, у разі якщо їх рівень ліквідності розраховано запропонованим методом.

Для удосконалення управління ліквідністю АТ "ОТП Банк" пропонується здійснювати наступні заходи [2]:

удосконалити контроль та планування надходжень і відпливів готівки;

посилити контроль над часовими термінами (термін розміщених ресурсів має відповідати термінам залучених);

підвищити рентабельність (зменшити кредитні ризики шляхом отримання більш надійного забезпечення, стягнення простроченої позичкової заборгованості);

збільшити частку ліквідних активів за рахунок достатнього погашення кредитів;

знизити ризики операцій;
розробити нову політику управління капіталом та резервами;
посилити контроль над співвідношенням власного капіталу до залученого;
покращити якість депозитної бази банку.

Отже, запропонований розрахунок інтегрального показника рівня ліквідності дає змогу зробити комплексну оцінку стану ліквідності банку, а також надає важливу інформацію для обґрунтування пріоритетів при формуванні політики та стратегії управління ліквідністю.

Література

1. Gudź P. V., Фірман Р. В. Аналіз капіталізації комерційних банків України та шляхи її нарощення [Електронний ресурс] / P. V. Gudź, Р. В. Фірман // Економічний форум. – 2014. – № 3. – С. 241-247. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecfor_2014_3_38.pdf.
2. Раєвський К. М. Методичні рекомендації щодо економічного аналізу діяльності комерційного банку / К. М. Раєвський, Т. О. Раєвська // Вісник НБУ. – 2005. – № 3. – С. 6-9.
3. Плюта В. Сравнительный многомерный анализ в эконометрическом моделировании / В. Плюта ; пер. с польск. В. В. Иванова. – М. : Финансы и статистика, 1989. – 175 с.
4. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>.
5. Офіційний сайт АТ "ОТП Банк" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.otpbank.com.ua/>.

Автор

Салій Н. В.

Керівник

Гонтар Д. Д.

к.е.н., викладач

Завідувач кафедру банківської справи
д.е.н., проф.

Колодізев О. М.